

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ilk kalkınma planı olan 2019-2023 dönemini kapsayan On Birinci Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın onayının ardından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Plan 15 yıllık bir perspektifle hazırlanmış olmakla birlikte, her alanda kapsamlı değişim ve dönüşüm öngörmektedir.

Plan, "rekabetçi üretim ve verimlilik", "istikrarlı ve güçlü ekonomi", "nitelikli insan ve güçlü toplum", "yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre" ile "hukuk devleti, demokratikleşme ve iyi yönetim" olmak üzere toplam 5 eksenden oluşmaktadır.

Planda yerli üretimin artırılması ve sanayileşmenin hızlandırılması öngörüldükçe, sanayi sektörü odak sektör olarak belirlenmiştir. İmalat sanayi ve içinde yer alan kimya, ilaç-tıbbi cihaz, makine-elektrikli teçhizat, otomotiv, elektronik ve raylı sistem araçları da öncelikli sektörler olarak yer almıştır. Tarım, turizm ve savunma sanayisi de öncelikli gelişme alanları olarak belirlenmiştir.

→ **Temel Göstergeler: GSYH, Kişi Başına Düşen Milli Gelir, İşsizlik ve Enflasyon Oranı**

Planda 2023 yılında GSYH'nin 1 trilyon 80 milyar dolara, kişi başına düşen milli gelirin 12 bin 484 dolara çıkarılması, işsizlik oranının ise yüzde 9,9'a düşürülmesi hedeflenmektedir. Enflasyon oranlarında ise kalıcı olacak şekilde tek haneli düzeye gelinmesi amaçlanmaktadır.

Uygulamaya konulacak politika ve tedbirlerle ihracatın 226,6 milyar dolara, ithalatın ise 293,5 milyar dolara ulaşması ve turizmde hedeflenen gelir artışıyla cari işlemler açığının milli gelire oranının dönem sonunda yüzde 0,9 olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

Bilindiği üzere, 2013 yılında açıklanan Onuncu Kalkınma Planında yer alan 2023 hedefleri o dönem oldukça dikkat çekmiş ve gerçekleştirilebilirliği konusunda da tartışmaları beraberinde getirmişti. Nitekim söz konusu hedeflerle karşılaştırıldığında, On Birinci Kalkınma Planında yer alan göstergelerin neredeyse yarı yarıya düştüğü görülmektedir.

Yine Onuncu Kalkınma Planı'nda yer alan 2018 hedeflerinde GSYH'nin 1,3 trilyon dolara yükseltilmesi, kişi başına gelirin 16 bin dolara yükseltilmesi, ihracatın 277 milyar dolara çıkarılması, işsizlik oranının yüzde 7,2'ye düşürülmesi bulunuyordu.

Tablo1: Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planlarının Hedef Göstergelerinin Karşılaştırılması

	Onuncu Kalkınma Planı 2023 Hedefleri	On Birinci Kalkınma Planı 2023 Hedefleri	Güncel Durum (2018)
GSYH	2 Trilyon Dolar	1,1 Trilyon Dolar	784 Milyar Dolar
Kişi Başına Düşen Milli Gelir	25.000 Dolar	12.244 Dolar	9.632 Dolar
İhracat	500 Milyar Dolar	226,6 Milyar Dolar	168 Milyar Dolar
İşsizlik	%5	%9,9	%11
Enflasyon	Enflasyonun Tek Hanelere İndirilmesi	Enflasyonun %5'e Kademeli Olarak İndirilmesi	%20,3

→ 4,3 Milyon Ek İstihdam

Plana göre, plan dönemi sonunda GSYH'ya oranla kamu kesimi borçlanma gereğinin yüzde 1,7, genel devlet açığının yüzde 1,8, merkezi yönetim bütçe açığının ise yüzde 2 olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

Özellikle sanayi sektörüne uluslararası doğrudan yatırımların çekilmesiyle yeni yatırımların payının artırılması amaçlanmaktadır. Planda istihdama ilişkin hedefler kapsamında 4,3 milyon ek istihdam oluşturulması öngörülmektedir.

→ İhracata Dayalı İstikrarlı Büyüme Modeli

Planda, imalat sanayi odaklı rekabet gücünün ve verimliliğin artırılması ile teknoloji kapasitesinin geliştirilmesine yönelik atılacak adımlar sayesinde sanayinin yıllık ortalama yüzde 5,7 büyümesi ve üretimin sektörel kompozisyonunda önemli bir değişim yaşanarak sanayinin GSYH içerisindeki payının yüzde 24,2'ye çıkması hedeflenmektedir.

Tarım sektörünün yıllık ortalama yüzde 3,1 büyümesi ve GSYH içindeki payının yüzde 5,4'e gerilemesi, hizmetler sektörünün GSYH içindeki payının yüzde 60,1 olması beklenmektedir.

→ Mali Disiplinin Kararlılıkla Sürdürülmesi

Mali disiplin anlayışı çerçevesinde, GSYH'ye oran olarak 2018 yılında yüzde 2 olan merkezi yönetim bütçe açığının plan döneminde aynı seviyede kalması öngörülmektedir. GSYH'ye oranla, 2018 yılında yüzde 1,5 açık veren program tanımlı merkezi yönetim bütçe dengesinin, dönem sonunda fazlaya geçmesi, yüzde 2,4 olan kamu kesimi borçlanma gereğinin ise yüzde

1,7 seviyesine indirilmesi hedeflenmektedir.

Yine GSYH'ye oran olarak 2018 yılında yüzde 10,7 olan kamu tüketiminin plan dönemi sonunda yüzde 9,6 seviyesine gerilemesi, kamu tasarrufunun ise 2018 yılındaki yüzde 1,8'lik seviyesinden yüzde 2,4'e yükselmesi öngörülmektedir.

→ **Turizm Gelirlerinin Artırılması**

Planda turizmin geliştirilmesine yönelik hedefler kapsamında, turizm gelirlerinin dönem sonunda 65 milyar dolara ulaşması hedeflenmektedir. Ayrıca ziyaretçi sayısının 75 milyona, ziyaretçi başına ortalama harcamanın ise 867 dolara yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

→ **Verimlilik ve Üretkenliğin Artırılması**

Plan döneminde bütçe harcamalarının içinde ekonominin uzun dönem üretkenlik ve verimliliğini artıracak harcama kalemlerinin payı artırılmaktadır.

Yüksek teknoloji sanayilerin imalat sanayisi ihracatındaki payı yüzde 3,2'den 5,8'e, orta-yüksek teknoloji sanayilerin imalat sanayisi ihracatındaki payı ise yüzde 36,4'ten 44,2'ye yükseltilecektir. Ayrıca dönem sonunda Ar-Ge harcamalarının GSYH'ye oranı yüzde 1,8'e çıkarılacaktır.

Kalkınma ve Yatırım Bankası ile Eximbank'ın öz sermayeleri 10 milyar lira artırılacaktır. Türkiye Varlık Fonu öncelikli sektörler başta olmak üzere büyük ölçekli yatırımlara finansman veya ortak olmak suretiyle destek olacaktır.

KOSGEB desteklerinde hibe yerine faizsiz, uzun vadeli, geri ödemeli destek modellerine geçilecektir. Yine söz konusu desteklerden imalat sanayiine ayrılan pay yüzde 75'e çıkarılacaktır.

→ **Sanayileşme İcra Kurulu'nun Oluşturulması**

Plana göre, Cumhurbaşkanı başkanlığında ilgili kurumların en üst düzey yöneticilerinin katılımıyla "Sanayileşme İcra Kurulu" oluşturulacaktır. Kurul;

- Sanayileşme politikalarına ilişkin ortak stratejilerin geliştirilmesi,
- İlgili kamu kurumları arasında eşgüdümün ve koordinasyonun sağlanması,
- Sanayi stratejilerine ilişkin uygulamaların izlenmesi,
- Kamu alımlarına ilişkin özel modeller geliştirmek dahil yerli üretimin artırılması amacıyla esas ve usullerin belirlenmesi,
- Kamu idarelerinin belirlenen modellere uygun olarak ortak alım yapmak dahil farklı yöntemleri uygulamalarının sağlanması konularında yetkili olacaktır.

→ **Karasal Yük Taşımacılığı**

Modlar arası taşımacılığın yaygınlaştırılması ve sanayinin rekabet gücünün artırılmasını teminen petro-kimya tesisleri, otomotiv sanayisine yönelik imalat tesisleri ile liman, OSB ve maden sahaları başta olmak üzere önemli yük merkezlerine hizmet edecek iltisak hatları ve lojistik merkezler tamamlanacak, yük taşımacılığında demir yolunun payı artırılacaktır.

Karasal yük taşımacılığında demir yolunun payı yüzde 5,15'ten yüzde 10'a çıkarılacaktır.

→ **Üretim Bölgelerine Özel Yatırımlar**

Plana göre, 38 OSB, özel endüstri bölgesi, liman ve serbest bölge ile 36 üretim tesisine yönelik toplam 294 kilometre uzunluğunda iltisak hattı yapılacaktır.

Öncelikli sektörleri odağa alacak şekilde Çukurova, Batı Karadeniz ve Marmara bölgeleri başta olmak üzere mevcut ve yapımı devam eden lojistik merkezlerin standartları yükseltilecek, yeni yapılacak yük ve lojistik merkezleri ise yük talebinin yüksek olduğu demir yolu koridorlarında planlanacaktır.

→ **En Büyük Pay Eğitim Sektörünün**

Plan döneminde kamu yatırımları içerisinde en fazla artış yapılan sektör eğitimdir. Aynı zamanda 2020-2023 dönemi itibarıyla bakıldığında yatırım programları toplamında en büyük payı eğitim sektörü alacaktır.

Erken çocukluk eğitiminde 5 yaş zorunlu eğitim kapsamına alınacak, ihtiyaç duyulan ilave derslikler yapılacaktır.

Tüm eğitim kademeleri itibarıyla Plan döneminde tekli eğitime geçilecektir. Tüm eğitim kademelerinde öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun tasarım ve beceri atölyeleri kurulacaktır.

Plana göre, dünya akademik başarı sıralamalarında 2023 yılı itibarıyla Türkiye'den en az 2 üniversitenin ilk 100'e, en az 5 üniversitenin de ilk 500'e girmesi sağlanacaktır.

→ **Bireysel Emeklilik Sistemi ve Kıdem Tazminatı**

Planda, Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) katılımcılarının kısa vadeli nakit ihtiyaçları nedeniyle sistemden çıkışlarının önlenmesi sağlanacaktır. Bu amaçla sağlık, evlilik, eğitim, mülk sahibi olma gibi ihtiyaçlar nedeniyle bireylere sistemden çıkmadan birikimlerinin bir kısmını çekme olanağı tanınacaktır. BES kapsamındaki devlet destekleri yaşa göre farklılaştırılacaktır.

Sosyal tarafların mutabakatı dikkate alınarak yapılacak olan kıdem tazminatı reformu kapsamında bireysel hesaplara dayalı olarak kıdem tazminatı fonu kurulacaktır. Fon,

sistemde kalış süresi yeniden ele alınarak BES ile entegre edilecektir.

→ Çiftçilere Yönelik Özel Prim Ödeme Dönemleri

Plana göre, sosyal güvenlik sisteminde denetim uygulamaları geliştirilecek ve risk odaklı denetim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. Prim borçlarının takip ve tahsilatı etkin uygulanarak prim gelirlerinin artırılması sağlanacaktır. Çiftçiler ve mevsimlik çalışan tarım işçileri gibi yılın belirli aylarında gelir elde edenlere yönelik özel prim ödeme dönemleri belirlenecektir.

→ Mesleki Eğitim Kurslarının Yapısı Yeniden Tasarlanacak

İmalat sanayisinde çalışan iş gücünün dijital becerileri geliştirilmesi amacıyla dijital becerilerin öncelikli sektörlerin ihtiyaç duyduğu seviyeye yükseltilmesi için aktif iş gücü programları düzenlenecektir.

→ Dijital Merkez Bankası Parası Uygulaması

Plana göre, Türkiye'de kurumsal yapısı güçlü bir finansal sektörün oluşması için enstrüman çeşitliliğine gidilecek ve blokzincir tabanlı dijital merkez bankası parası uygulamaya konulacaktır.

Uluslararası ticaret sisteminde kabul görecektir alternatif para ve ödeme sistemleri geliştirilmesi amacıyla ülke iş birlikleri tesis edilecek ve çalışmalar sürdürülecektir.

Takas ticaretinde kullanılacak Avrupa Ödeme Sistemi yapısı incelenerek Türkiye'de de benzer bir yapının kullanıma açılması sağlanacaktır.

→ İkinci Konutta Kredi Düzenlemesi

Plana göre, ikinci ve sonraki konut alımlarında vergileme ve kredi kullanımı gözden geçirilecek, imar değişikliklerinden kaynaklanan değer artışlarının vergilendirilmesi güçlendirilecektir. Gayrimenkul sahipliği üzerinden alınan vergiler yeniden değerlendirilecek ve gayrimenkullerin vergilendirilmesinde esas alınan alım satım değerinin belirlenmesi ve beyanına ilişkin yeni bir sistem kurulacaktır. Ödeme gücüne göre artan oranda vergilendirme yapılacaktır.

→ Denetimlerde Anlık Yerine Ortalama Hız

Elektronik denetleme sistemlerinde anlık hız denetimi yerine ortalama hız esas alınacaktır. Büyükşehirlerde otopark alanlarının yanı sıra köprü, tünel gibi yerlerin ücretleri dinamik fiyatlandırılacaktır.

KAYNAKÇA

<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/11-kalkinma-planı-tbmmye-sunuldu/1526250#>

<https://www.bloomberght.com/fuat-oktay-11-kalkinma-planı-halkimizin-refahini-artirmak-icin-temel-yol-haritasi-olacak-2228149>

<https://www.sabah.com.tr/galeri/ekonomide-bugun/iste-madde-madde-turkiyenin-11-kalkinma-planı-ve-2023-hedefleri/2>

<https://www.dogrulukpayi.com/bulten/11-kalkinma-planı-2023-hedeflerini-degistirdi>

<https://www.yenisafak.com/yazarlar/ahmetulusoy/11-kalkinma-planı-2052021>

<https://www.memurlar.net/common/news/documents/841061/onbirincikalkinmaplanı.pdf>

<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kidem-tazminatı-reformu-kalkinma-planında/1526758>

<https://www.sigortacigazetesi.com.tr/11nci-kalkinma-planında-sigortacılık-ve-beste-yapılacaklar/>

<https://www.haberturk.com/tatil-ve-egitim-icin-para-biriktirene-vergi-destegi-2502826-ekonomi>

<https://www.brandingturkiye.com/merkez-bankası-yerli-dijital-para-icin-hazırlanıyor/>

<https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/dijital-merkez-bankası-parası-geliyor-422355.html>